

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: НОВІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ

©2018 ПЕЛЕХ О. Б.

УДК 338.12:330.1

Пелех О. Б. Еволюція поглядів на чинники економічного розвитку: нові теоретичні підходи

Розглядаються теорії економічного розвитку, які називають «нові теоретичні підходи». Аналізуються чотири концепції: «нова економічна географія», «еволюційна економіка», «сталий розвиток», «інтелектуальна спеціалізація». Нова економічна географія розглядає просторові зв'язки не як один з багатьох, а як основний чинник, що визначає соціально-економічні процеси зростання й розвитку. Еволюційна економіка описує економічні процеси за аналогією з еволюційними процесами в природі. Сталий розвиток є розширенням неоліберальної парадигми. Тут так само економічний розвиток на чільному місці, але беруться до уваги ті соціальні та екологічні чинники, які дозволяють зберегти основи життя та розвитку сучасних і майбутніх поколінь. Концепція інтелектуальної спеціалізації – це новий підхід у політиці ЄС, який став ключовим елементом його політики щодо регіонів. Стратегія включає три взаємопов'язані пріоритети: розумне зростання; сталий розвиток; інклюзивне включення. Метою стратегії є вироблення для кожного регіону індивідуального підходу щодо виходу з рецесії з подальшим забезпеченням довгострокового розвитку.

Ключові слова: економічний розвиток, чинники економічного розвитку, теорії економічного розвитку, нові теоретичні підходи.

Рис.: 1. **Бібл.:** 13.

Пелех Оксана Богданівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Рівненський державний гуманітарний університет (вул. Степана Бандери, 12, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: peleho@ukr.net

УДК 338.12:330.1

Пелех О. Б. Эволюция взглядов на факторы экономического развития: новые теоретические подходы

Рассматриваются теории экономического развития, которые называют «новые теоретические подходы». Анализируются четыре концепции: «новая экономическая география», «эволюционная экономика», «устойчивое развитие», «интеллектуальная специализация». Новая экономическая география рассматривает пространственные связи не как один из многих, а как основной фактор, определяющий социально-экономические процессы развития. Эволюционная экономика описывает экономические процессы по аналогии с эволюционными процессами в природе. Устойчивое развитие является расширением неоліберальной парадигмы. Здесь так же экономическое развитие на первом месте, однако принимаются во внимание социальные и экологические факторы, позволяющие сохранить основы жизни и развития нынешних и будущих поколений. Концепция интеллектуальной специализации – это новый подход в политике ЕС, который стал ключевым элементом его политики в отношении регионов. Стратегия включает три взаимосвязанные приоритеты: разумный рост; устойчивое развитие; инклюзивное включение. Цель стратегии – выработка для каждого региона индивидуального подхода по выходу из рецессии с последующим обеспечением долгосрочного развития.

Ключевые слова: экономическое развитие, факторы экономического развития, теории экономического развития, новые теоретические подходы.

Рис.: 1. **Библ.:** 13.

Пелех Оксана Богдановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, Ровенский государственный гуманитарный университет (ул. Степана Бандеры, 12, Ровно, 33028, Украина)

E-mail: peleho@ukr.net

UDC 338.12:330.1

Pelekh O. B. The Evolution of Views on the Factors of Economic Development: New Theoretical Approaches

The article considers the theories of economic development which are called «new theoretical approaches». Four conceptions are analyzed: «new economic geography», «evolutionary economy», «sustainable development», «intellectual specialization». The new economic geography considers spatial communications not as one of many, but the main factor determining the socio-economic processes of development. The evolutionary economy describes economic processes by analogy with the evolutionary processes in the nature. The sustainable development is an extension of the neo-liberal paradigm. Economic development also holds the first place there, but social and environmental factors are given proper attention in order to preserve the foundations of life and development of present and future generations. The conception of intellectual specialization is a new approach in the EU policy, which has become a key element of its policy towards the regions. The strategy includes three interrelated priorities: reasonable growth; sustainable development; inclusiveness. The goal of the strategy is to develop an individual approach to overcoming the recession in each region, ensuring the long-term development further on.

Keywords: economic development, factors of economic development, theories of economic development, new theoretical approaches.

Fig.: 1. **Bibl.:** 13.

Pelekh Oksana B. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Rivne State Humanitarian University (12 Stepana Bandery Str., Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: peleho@ukr.net

Узарубіжній і вітчизняній літературі економічний розвиток переважно трактується так: «це незворотні, скеровані та закономірні зміни економічної системи суспільства. Економічний розвиток пов'язаний з істотними змінами в структурі виробничих сил, технологічному базисі суспільства, суспільно-економічних відносин, інститутів» [1]. Сучасна аналітика тісно пов'язує економічні зміни зі змінами в соціальній сфері, природному середовищі на різних просторових рівнях – локальному, субрегіональному,

регіональному й загальнонаціональному. Заходи, які формують необхідні економічні зміни на всіх рівнях, задають шляхи розвитку економіки країни. Тому актуальною проблемою стає потреба вироблення адекватного методологічного інструментарію управління економічними процесами й економічним розвитком загалом на підставі теоретичного обґрунтування необхідних змін, розуміння природи й сутності розвитку.

А. Галонзка (A. Galazka) називає цілі, які ставлять перед собою науковці, створюючи теорії со-

ціально-економічного розвитку: «Це, з одного боку, намагання узагальнено описати явища, які спостерігаються, а з іншого – спроба виявити чинники/механізми, які викликають зміни» [2, s. 10]. Йдеться про чинники, що дозволяють впливати на соціально-економічну реальність, щоби змінити її в бажаному напрямі. Чинники можуть бути простими/одновимірними (наприклад, технологічна інфраструктура, освіта, сучасні технології) або комплексними, які представляють собою синергетичне поєднання простих чинників (наприклад, у вигляді стратегії розвитку, побудованої на підставі реалізації низки окремих політик, зокрема розвитку підприємництва, використання соціального капіталу тощо).

Значний внесок у розвиток теорій економічного розвитку зробили такі зарубіжні науковці, як: Д. Белл, І. Валлерстайн, Є. Гайдар, Дж. Гелбрейт, Дж. Кейнс, М. Кондратьєв, Л. Мізес, Е. Тоффлер, М. Фрідмен, Е. Хансен, Й. Шумпетер. Серед українських учених питаннями впливу економічних змін і зрушень на розвиток економіки, у тому числі національної, займалися М. Туган-Барановський, О. Алімов, Ю. Бажал, А. Гальчинський, В. Геєць, С. Данилишин, С. Дорогунцов, І. Лукінов, Л. Шинкарук та ін. Однак доводиться констатувати, що сучасні тенденції розвитку потребують більш глибокого осмислення та систематизації отриманих теоретичних результатів і узагальнення їх із метою подальшого використання в практиці управління економікою. До переліку проблемних питань належить виявлення чинників економічного розвитку на рівні країни/регіону.

Метою нашого дослідження є класифікація й аналіз найбільш популярних теорій і моделей економічного розвитку, з'ясування того, як вони трактують основні чинники та механізми розвитку. У попередніх статтях ([3; 4]) розглядалися дві групи теорій – розвитку «згори» і «знизу». Нинішня стаття присвячена аналізу третьої групи теорій, яка умовно називається «нові теоретичні підходи» (рис. 1).

Досліджувана група теорій, як стверджує Є. Новинська-Лажневська (*E. Nowińska-Łażniewska*) [5, s. 12], включає в себе теорії, які були створені в результаті пошуку причин диференціації темпів розвитку і які водночас визнають, що найважливішим для економічного розвитку є мобілізація внутрішніх потенціалів конкретного регіону.

Нова економічна географія – П. Кругман (P. R. Krugman). Цей напрям мислення, який враховує насамперед просторові аспекти соціально-економічного розвитку, викристалізувався на підставі аналізу недоліків неокласичних теорій, що беруть за основу модель Р. Солоу. Адже реальні дослідження не підтвердили широкого поширення дифузії розвитку й конвергенції соціально-економічних структур між регіонального й міжнародного масштабу, а також ефекту дії механізму зниження граничного доходу в довгостроковій перспективі [2, s. 49].

В останні десятиліття ХХ ст. виникнення нових теоретичних підходів до просторових аспектів соціально-економічного розвитку мало місце в рамках економічної географії. Одним із творців таких теорій є П. Кругман [6], який понад чверть століття тому заявляв, що настав час вважати просторові аспекти основним чинником розвитку економіки. Складність реальної соціально-економічної ситуації на межі ХХ і ХХІ ст. означала, що просторові зв'язки стали розглядатися не просто як один із багатьох чинників, які детермінують зростання й розвиток, а як основний чинник, що визначає соціально-економічні процеси. Це символізує якісну зміну теорій зростання й розвитку.

На думку прихильників цієї теорії, основну роль у просторових взаємодіях відіграють дві внутрішні сили, що викликають процеси концентрації та деконцентрації людської діяльності, зокрема економічної. Результатом дії цих сил є формування, розвиток і розпад агломерації. У випадку, коли з погляду суб'єкта соціально-економічної діяльності вигоди від локалізації й урбанізації є вищими, ніж негативний вплив процесу агломерації, маємо справу з явищем концентрації активності. У протилежному випадку спостерігається деконцентрація господарської діяльності. В описаних моделях значний вплив на систему загалом має стан інвестицій у регіоні в минулому [2, s. 50].

Для П. Кругмана початковими були дві прості ідеї. Перша полягала в тому, що зростаючі надходження та транспортні витрати є істотними та послідовно впливають одне на одного, формуючи регіональну логіку агломерації. За інших однакових умов виробники намагаються розміщуватися виробництво поближче до постачальників і споживачів. Загалом усі вони хочуть бути близькими один до одного. Друга ідея пов'язана з тим, що деякі ресурси є немобільними, наприклад земля, а в багатьох випадках і робоча сила. Ця немобільність «спрацьовує» як відцентрова сила, що протидіє доцентровим агломераційним тенденціям. Протистояння між відцентровими та доцентровими силами і формує просторову динаміку структури економіки [7, s. 23].

На підставі вказаних ідей П. Кругман створив власну спрощену модель соціально-економічного простору: 1) у випадку промисловості локалізація (розміщення) виробництва залежить від економії масштабу (повинна охоплювати якнайменшу кількість місць), а також транспортних витрат (розміщення виробництва максимально наближене до покупця); 2) у випадку сільськогосподарського виробництва, де економія масштабу відсутня, воно повинно розміщуватися ближче до покупця, тобто зосереджуватися в багатьох місцях. Якщо прибуток від масштабу промислового виробництва істотно перевищує суму витрат на доставку товарів до найбільш віддалених покупців, то промислове виробництво є концентро-

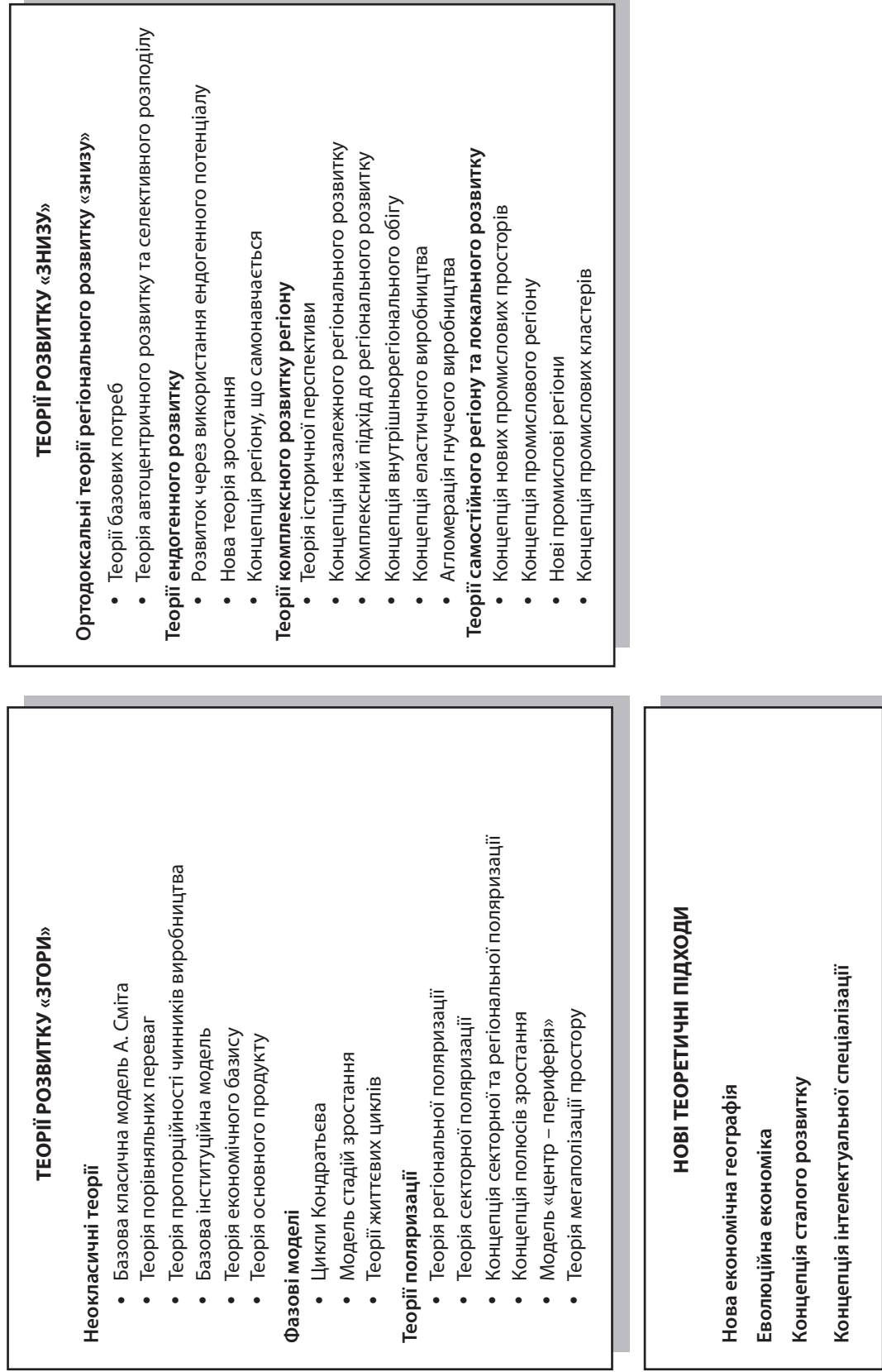

Рис. 1. Типологічні групи концепцій і теорій розвитку

Джерело: авторська розробка на основі [2].

ваним. Якщо ж водночас маємо і відносно зниження важливості аграрного виробництва, то мова йде про загальний процес концентрації, тобто не лише концентрацію виробництва, а й концентрацію попиту, з огляду на міграцію працівників. Це посилює вплив сил агломерації. У такий спосіб формується «промисловий центр» і «сільськогосподарська периферія».

Загалом, усі варіанти моделі чітко вказують на об'єктивну перевагу, яку мають процеси концентрації економічної діяльності над її розпорощенням. Зазвичай ця перевага призводить якщо не до поляризації, то, принаймні, до чіткої просторової диференціації соціально-економічного розвитку. З погляду пояснення просторових відмінностей описана модель агломерації об'єктивно свідчить про наявність сил концентрації або деконцентрації господарської діяльності, які визначаються конкретними вимірюваними вигодами, що їх отримують суб'єкти господарювання. Щоби протистояти цим силам, потрібно усунути ці вигоди, наприклад за рахунок високих фінансових витрат [2, s. 51].

Еволюційна економіка – Р. Нельсон (R. Nelson), С. Вінтер (S. Winter), Дж. Дози (G. Dosi), Ж. Меткалф (J. Metcalfe) належить до однієї з найсучасніших теорій економічного зростання та розвитку, хоча «батьком» цієї теорії безспідставно визнають австрійського економіста першої половини ХХ ст. Й. Шумпетера.

Узагальноно еволюційна економіка представляє собою економічну концепцію, яка має на меті опис економічних процесів за аналогією з еволюційними процесами в природі. Дослідники найчастіше вказують на три особливості, які відрізняють її від решти теорій: роль концепції рівноваги, важливість динамічних процесів і особливості суб'єктів господарювання [8, s. 171].

Предметом еволюційної економіки є процеси змін у економічних структурах, які розглядаються в довгостроковій перспективі в умовах швидко прогресуючих ускладнень і розмаїть у сфері технологій, організації та поведінки «економічних гравців», які намагаються адаптуватися до швидко змінюваних соціально-економічних структур. Головним об'єктом пізнання є мотиви залучення людини до економічної діяльності. Принципи економічного розвитку, сутність економічної діяльності та механізми, які керують цією діяльністю, аналізуються з допомогою інструментів природничих наук. На відміну від «класичної економіки», теорії, які охоплює концепція, не абстрагують економічну сферу від системи соціально-економічних впливів. Вони визнають вплив на економічну діяльність багатьох чинників, зокрема психологічних, культурних, соціологічних, кліматичних, політичних і технологічних. Крім того, вони аналізують економічний процес із погляду динаміки, а саме: намагання досягнути стану рівноваги, з якого систему постійно виводять різні чинники [2, s. 52].

Далі, базуючись на теоретичних оглядах [2, s. 51–57; 8; 9], коротко викладемо основні положення теорії.

Особлива увага в концепції приділяється таким властивостям, як різноманітність, складність і невизначеність соціально-економічних процесів, які є необхідними умовами розвитку і для розвитку. Вивчення мотивів поведінки економічних гравців є важливим чинником, який пояснює економічні механізми. Невизначеність діяльності суб'єктів господарювання пов'язана із досягненнями в поточний момент і постійно зростаючими складністю та мінливістю середовища, у якому вони діють. Також невизначеність посилюється через відсутність повноцінного доступу до інформації про змінювані детермінанти розвитку. Загалом вважається, що економічні суб'єкти не можуть оптимально й раціонально адаптуватися до змінюваних умов. Істотним є обмеження раціональності поведінки через намагання уникнути ризику. Виробники і споживачі вважають за краще не ризикувати, а поводитися так, як вони це робили досі, не намагаючись максимізувати прибутки чи вигоди, які диктують їм зміни сьогодення.

Ще одним важливим складником, який вказує на існування об'єктивних бар'єрів із погляду раціональної економічної поведінки, є так звана технологічна траєкторія. Вона пов'язана з тим, що будь-яка інноваційна поведінка, якщо її розглядати в динаміці, представляє собою сукупність різного роду «технічних» умов організації інноваційного процесу. Окрім цього, реальна технологічна траєкторія на додаток до цих обмежень (умов) включає й перепони, які виникають під час реалізації інноваційного процесу. Їх формує середовище – неринкові чинники та ринкові механізми.

У концепції конкуренція розглядається з погляду суперництва між суб'єктами, коли вигоду отримують ті, хто краще пристосовуються до змінюваних умов. У соціальному й економічному житті це відбувається завдяки використанню інновацій у широкому їхньому розумінні.

Політика зростання й розвитку в рамках концепції базується на інших засадах, ніж у «доеволюційних» теоріях. Економічні суб'єкти, розробляючи власну політику, не мають повної інформації про всі умови, у яких вони діють, і тому не можуть запрограмувати заходи, що оптимізують зростання та розвиток, а лише намагаються адаптувати наявні механізми до змін, які спостерігаються. Фактично політика формується шляхом проб і помилок. Отже, необхідно постійно стежити за наслідками цієї політики. Значною мірою ці наслідки залежать від складності процесів, нестабільності, економічної невизначеності, а також бар'єрів раціональності функціонування соціально-економічної системи.

Розглядаючи стратегію розвитку, еволюційна економіка звертає особливу увагу на середовище

(представлене в технологічних траєкторіях). Це означає, що треба враховувати можливість здійснення тих змін, які об'єктивно необхідні та можливі до реалізації з погляду процесів розвитку. Якщо цілі стратегії не належать до переліку очікувань середовища, їхня реалізація є неможливою.

Концепція також враховує проблеми можливо-го блокування змін із боку спеціалізованих соціально-економічних структур вищого рівня, які визначають функціонування регіонів. Адже часто тривале перебування регіональних середовищ у рамках старих структур (система виробництва, інвестиції, знання, мережа економічних та інституційних зв'язків) й адаптація до них можуть блокувати впровадження будь-яких перетворень. Це наочно можна побачити у випадку периферійних регіонів, де державні органи й органи самоврядування особливо залежать від сформованих раніше соціально-економічних структур.

З уважимо, що еволюційна економіка не займається ні процесом, ні наслідками прийняття індивідуальних рішень учасниками соціально-економічної діяльності. Вона має справу з результатами цих рішень з урахуванням численних обмежень і всією їхньою складністю та різноманітністю, що часто має випадковий характер [2, s. 55].

Концепція сталого розвитку розширює й удосконалює неоліберальну парадигму, але не є альтернативою, яка заперечує її сутність. У ній так само економічний розвиток на чільному місці й розглядається, насамперед, як економічне зростання. Однак концепція сталого розвитку бере до уваги ті соціально-економічні чинники та їхні взаємозв'язки, які забезпечують так званий сталий екологічний і соціальний розвиток «з урахуванням потреб майбутніх поколінь, зокрема використання невідновлювальних і майже відновлювальних ресурсів» [2, s. 13]. Концепція сталого розвитку є продовженням неоліберальної парадигми в тому сенсі, що вона задає нові цілі розвитку, пов'язані зі стійкістю екосистеми, а також новим ринком, об'єктом якого є операції купівлі-продажу викидів у природне середовище [10, s. 20]. Тобто предметом економіки сталого розвитку є управління в системі «суспільство – економіка – навколишнє середовище». Іншими словами, концепція сталого розвитку запроваджує нову філософію, у якій обов'язок людини полягає в управлінні природним середовищем, що дозволяє зберегти основи життя та розвитку як сучасних, так і майбутніх поколінь. Тут головним завданням менеджменту є не прибуток, а збереження сталості соціально-економічного розвитку, тоді як прибуток – лише один із показників господарської діяльності.

Концепція передбачає, що джерелом екологічних загроз є технологія виробництва. Прихильники концепції вважають, що оцінка негативних впливів виробництва є необхідним стимулом для вироблення заходів, спрямованих на захист навколишнього середо-

вища, а ринок прав на викиди є найефективнішим засобом зменшення викидів. Слід підкреслити, що надмірна експлуатація навколишнього середовища також безпосередньо пов'язана з рівнем споживання та способом життя, а не лише з технологіями [10, s. 16].

Концепція інтелектуальної спеціалізації – це новий підхід у політиці ЄС, який був запроваджений Європейською комісією у 2010 р. і опублікований у вигляді окремого документа «Європа-2020 – Стратегія для інтелектуального, сталого та інклюзивного зростання» і який став ключовим елементом політики ЄС щодо регіонів. Стратегія включає три взаємопов'язані пріоритети [11, s. 244]: розумне зростання (розвиває економіку, побудовану на знанні та інноваціях); сталий розвиток (ґрунтується на ефективному та екологічно безпечному використанні ресурсів); інклюзивне, або всеохоплююче, включення (підтримка економіки високої зайнятості, забезпечення соціальної та територіальної цілісності). Метою стратегії є вироблення в усіх країнах ЄС для кожного регіону індивідуального підходу щодо виходу з рецесії з подальшим забезпеченням довгострокового розвитку. Стратегія вимагає, щоб кожен регіон вибрав спеціалізацію, яка представляє собою набір чітко визначених пріоритетів з огляду на сильні та слабкі сторони регіону, його інноваційний потенціал, наявну інфраструктуру промислового й науково-технічного співробітництва, спрямування економіки в ті сфери, у яких він матиме конкурентні переваги.

З теоретичного погляду теорія інтелектуальної спеціалізації є поєднанням різних теорій розвитку, яке розглядає чинники розвитку з урахуванням процесів неперервної мінливості й адаптації профілю розвитку до швидких цивілізаційних змін. Ідеї концепції було розроблено Д. Форей (D. Foray) та експертами групи «Знання задля зростання», яка проводила дослідження в рамках Європейського дослідницького простору. Експерти намагалися виявити причини низької конкурентоспроможності Європи на міжнародній арені, звертаючи особливу увагу на дослідження та інновації. Дослідники дійшли висновку, що основні причини низького рівня європейської конкурентоспроможності пов'язані з надмірним подібненням інвестицій і відсутністю координації наукових та інноваційних досліджень із боку зацікавлених суб'єктів. Окрім того, у багатьох регіонах замість того, щоби користатися результатами реалізованих раніше проектів в інших регіонах, часто повторно виконувалися подібні проекти й запроваджувалися заходи, які навіть не відповідали регіональним можливостям і потребам [12, s. 85].

В основі концепції лежать чотири припущення [13, p. 14]: 1) створити таку мережу досліджень та інновацій, яка б забезпечила можливість конкурувати з великою кількістю суб'єктів (Європейський науковий простір); 2) процес ідентифікації інте-

лектуальної (розумної) спеціалізації не повинен бути надто забюрократизованим чи дуже широким, він мусить концентруватися на тих сферах науки й інновацій, що пов'язані із соціально-економічними умовами та ресурсами регіону; 3) зміст поняття «інтелектуальна спеціалізація» визначається так званими технологіями загального призначення, які формують можливості розвитку, а не завершені (кінцеві) розв'язки конкретних проблем; 4) винятково важливим є процес впровадження спеціалізації, який має бути процесом творчим, що базується на потенціалі розвитку регіону, а не на довільно вибраному адміністративному рішенні. Тому соціально-економічний розвиток країн/регіонів [12, с. 90] повинен визначатися інвестиційними пріоритетами, які в умовах швидко змінюваного середовища вимагають ретельного планування, актуалізації та верифікації. Водночас вільний вибір шляхів розвитку здійснюється з урахуванням отримання максимального ефекту в межах відведеного фінансування. Інтелектуальна спеціалізація вимагає реальної зацікавленості як із боку влади на всіх рівнях (ЄС, країни, регіону), так і з боку науковців і бізнесу, що базується на їхній тісній співпраці.

ВИСНОВКИ

Статтю присвячено аналізу теорій економічного розвитку. Розглядаються теорії, які називають «нові теоретичні підходи». Досліджувана група теорій включає в себе теорії, які створені в результаті пошуку причин диференціації темпів розвитку і які визнають, що найважливішим для розвитку є мобілізація внутрішніх потенціалів конкретного регіону. Аналізуються чотири концепції: «нова економічна географія», «еволюційна економіка», «сталий розвиток», «інтелектуальна спеціалізація».

Нова економічна географія розглядає просторові зв'язки не як один із багатьох, а як основний чинник, що визначає соціально-економічні процеси зростання й розвитку. Згідно з концепцією основну роль відіграють дві внутрішні сили, що викликають процеси концентрації та деконцентрації людської діяльності, зокрема економічної, а результатом дії цих сил є формування, розвиток і розпад агломерації.

Еволюційна економіка описує економічні процеси за аналогією з еволюційними процесами в природі. Дослідники вказують на три особливості, які відрізняють її від решти теорій: роль концепції рівноваги, важливість динамічних процесів, особливості суб'єктів господарювання.

Концепція сталого розвитку є розширенням неоліберальної парадигми. У ній так само економічний розвиток на чільному місці, але вона бере до уваги ті соціальні та екологічні чинники та їхні взаємозв'язки, які дозволяють зберегти основи життя та розвитку сучасних і майбутніх поколінь.

Концепція інтелектуальної спеціалізації – це новий підхід у політиці ЄС, який став ключовим еле-

ментом його політики щодо регіонів. Стратегія включає три взаємопов'язані пріоритети: розумне зростання; сталий розвиток; інклюзивне включення. Метою стратегії є вироблення для кожного регіону індивідуального підходу щодо виходу з рецесії з подальшим забезпеченням довгострокового розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія сучасної України / Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18796

2. Gałąska A. Teoretyczne podstawy rozwoju regionalnego – wybrane teorie, czynniki i bariery rozwoju regionalnego. *Teoretyczne Studia BAS*. 2017. Nr. 1 (49). S. 9–61.

3. Пелех О. Б. Еволюція поглядів на чинники економічного розвитку: теорії розвитку «згори». *Бізнес Інформ*. 2018. № 5. С. 8–14.

4. Пелех О. Б. Еволюція поглядів на чинники економічного розвитку: теорії розвитку «знизу». *Бізнес Інформ*. 2018. № 6. С. 8–15.

5. Nowińska-Łażniewska E. Relacje przestrzenne w Polsce w okresie transformacji w świetle teorii rozwoju regionalnego, Poznań : Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, 2004. 395 s.

6. Krugman P. R. Development Geography, and Economic Theory. Ohlin Lectures. Cambridge – London : MIT Press, 1995. 127 p.

7. Domański R. Nowa geografia ekonomiczna według Paula Krugmana. *Studia i Prace Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*. 2010. Nr. 8. S. 19–39.

8. Zalega T. Ekonomia ewolucyjna jako jeden z nurtów współczesnej ekonomii – zarys problematyki. *Studia i Materiały*. 2015. Nr. 2. S. 157–177.

9. Kwaśnicki W. Ekonomia ewolucyjna – w poszukiwaniu alternatywnego wyjaśnienia rzeczywistości społeczno-gospodarczej. URL: <http://kwasnicki.prawo.uni.wroc.pl/todownload/KongresEk2001.pdf>

10. Matysiak A., Struś M. Paradygmat rozwoju zrównoważonego. *Studia Ekonomiczne*. 2015. Nr. 213. S. 11–21.

11. Grądział A. Strategia inteligentnej specjalizacji stimulatorem rozwoju gospodarczego regionów. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*. 2014. Nr. 37, T. 2. Gospodarka regionalna i międzynarodowa. S. 243–253.

12. Godlewska S. Strategie na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) – instrument realizacji polityki rozwoju vs. warunek pozyskiwania funduszy unijnych. *Przegląd Europejski*. 2013. Nr. 4 (30). S. 78–93.

13. Foray D. Understanding “Smart Specialisation” // The question of R&D Specialisation: Perspectives and policy implications. Institute for Perspective Technological Studies – Joint Research Centre, Seville, 2009. P. 14–26.

REFERENCES

Domański, R. “Nowa geografia ekonomiczna według Paula Krugmana”. *Studia i Prace Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, no. 8 (2010): 19–39.

“Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy” [Encyclopedia of modern Ukraine]. Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18796

Foray, D. "Understanding "Smart Specialisation". *The question of R&D Specialisation: Perspectives and policy implications. Institute for Perspective Technological Studies – Joint Research Centre*. Seville, 2009. 14-26.

Galaska, A. "Teoretyczne podstawy rozwoju regionalnego – wybrane teorie, czynniki i bariery rozwoju regionalnego" *Teoretyczne Studia BAS*, no. 1 (49) (2017): 9-61.

Godlewska, S. "Strategie na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) – instrument realizacji polityki rozwoju vs. warunki pozyskiwania funduszy unijnych". *Przegląd Europejski*, no. 4 (30) (2013): 78-93.

Gradziel, A. "Strategia inteligentnej specjalizacji stymulatorem rozwoju gospodarczego regionów". *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*. Vol. 2. Gospodarka regionalna i międzynarodowa, no. 37 (2014): 243-253.

Krugman, P. R. *Development Geography, and Economic Theory. Ohlin Lectures*. Cambridge – London: MIT Press, 1995.

Kwasnicki, W. "Ekonomia ewolucyjna – w poszukiwaniu alternatywnego wyjaśnienia rzeczywistości społeczno-gospo-

darczej". <http://kwasnicki.prawo.uni.wroc.pl/todownload/KongresEk2001.pdf>

Matysiak, A., and Strus, M. "Paradygmat rozwoju zrównowozonego". *Studia Ekonomiczne*, no. 213 (2015): 11-21.

Nowinska-Lazniewska, E. *Relacje przestrzenne w Polsce w okresie transformacji w świetle teorii rozwoju regionalnego*. Poznan: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, 2004.

Pelekh, O. B. "Evolutsiia pohliadiv na chynnyky ekonomichnoho rozvytku: teorii rozvytku «znyzu»" [Evolution of views on factors of economic development: the theory of development "from below"]. *Biznes Inform*, no. 6 (2018): 8-15.

Pelekh, O. B. "Evolutsiia pohliadiv na chynnyky ekonomichnoho rozvytku: teorii rozvytku «zhory»" [Evolution of views on the factors of economic development: the theory of development "from above"]. *Biznes Inform*, no. 5 (2018): 8-14.

Zalega, T. "Ekonomia ewolucyjna jako jeden z nurtow wspolczesnej ekonomii – zarys problematyki". *Studia i Materialy*, no. 2 (2015): 157-177.

УДК 658.3

ДЕТЕРМІНАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ВЗАЄМОДІЯ» ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ КАТЕГОРІЇ

©2018 ШЕВЧУК Є. В.

УДК 658.3

Шевчук Є. В. Детермінація поняття «взаємодія» як економічної та управлінської категорії

Дана стаття присвячена аналізу особливостей поняття «взаємодія» як економічної та управлінської категорії, його зв'язку з іншими категоріями та дослідженню процесів його вивчення. Систематизовано різні теоретичні підходи до розуміння поняття «взаємодія». Виділено особливості трактування цієї категорії в різних сферах використання. Простежено процес формування гносеологічного поля цього поняття та виокремлено його елементи. Виділено сучасні визначення поняття «взаємодія» в економічній літературі. На їх основі виокремлено ключові характеристики цього процесу та досліджено зв'язки між ними. Запропоновано власні визначення цього терміна. Сформовано експлейнарний базис поняття «взаємодія» як економічної та управлінської категорії та визначено його складові.

Ключові слова: взаємодія, гносеологічне поле взаємодії, теорії взаємодії, експлейнарний базис, вплив, комунікація, відносини, співробітництво.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Шевчук Євген Васильович – старший викладач кафедри менеджменту, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: shevg_shevg@ukr.net

УДК 658.3

Шевчук Е. В. Детерминация понятия «взаимодействие» как экономической и управленческой категории

Данная статья посвящена анализу особенностей понятия «взаимодействие» как экономической и управленческой категории, его связи с другими категориями и исследованию процессов его изучения. Систематизированы различные теоретические подходы к пониманию понятия «взаимодействие». Выделены особенности трактовки этой категории в различных сферах использования. Прослежен процесс формирования гносеологического поля этого понятия и его элементов. Проанализированы современные определения понятия «взаимодействие» в экономической литературе. На их основе выделены ключевые характеристики этого процесса и исследованы связи между ними. Предложены собственные определения данного термина. Сформирован эксплейнарный базис понятия «взаимодействие» как экономической и управленческой категории и определены его составляющие.

Ключевые слова: взаимодействие, гносеологическое поле взаимодействия, теории взаимодействия, эксплейнарный базис, влияние, коммуникация, отношения, сотрудничество.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Шевчук Евгений Васильевич – старший преподаватель кафедры менеджмента, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (просп. Победы, 54/1, Киев, 03057, Украина)

E-mail: shevg_shevg@ukr.net

UDC 658.3

Shevchuk Ye. V. Determining the Concept of «Interaction» as an Economic and Management Category

This article is concerned with analyzing features of the concept of «interaction» as an economic and management category, its relationship with other categories and studying the processes of its research. Various theoretical approaches to understanding of the concept of «interaction» are systematized. The distinctive features of interpretation of this category in different spheres of use are allocated. The process of formation of an epistemological field of this concept and its elements is traced. The contemporary definitions of the concept of «interaction» in economic literature are analyzed. On this basis, key characteristics of the process are allocated and the links between them are explored. The author's own definitions of this term are suggested. The explanatory basis of the concept of «interaction» as economic and management category is formed, its components are defined.

Keywords: interaction, gnosiological field of interaction, theories of interaction, explanatory basis, influence, communication, relations, cooperation.

Fig.: 4. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 12.

Shevchuk Yevhen V. – Senior Lecturer of the Department of Management, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: shevg_shevg@ukr.net